योगिप्रत्यक्षम्

Inbox

Subrahmanyam Korada

Wed, Jul 24, 5:37 PM (21 hours ago)

to bvparishat Unsubscribe

Could you kindly elaborate, with a view to setting our understanding right on the traditional/authoritative point of view, what is meant by योगिप्रत्यक्षम् in our scriptures and their authoritative interpretations.

-------Vid Harsha Wardhan 22/7/2019

योगः --- युज समाधौ (दिवादिः) (**not युजिर् योगे- रुधादिः**) -- योजनम् योगः - **’ भावे ’ (पा सू 3-3-18) घञ् - ' ञ्नित्यादिर्नित्यम् ’ पा 6-1-191 आद्युदात्तस्वरः ।**
योगी -- युज ---
’संपृचानुरुधाङ्यमाङ्यसपरिसृजसंसृजपरिदेविसञ्ज्वरपरिक्षिपपरिरटपरिवदपरिदहपरिमुहदुषद्विषद्रुहदुह **युजा**क्रीडविविचत्यजरजभजाति-
चरापचरामुषाभ्याहनश्च ’ पा 3-2-142 -- **घिनुण्** । घकारः कुत्वार्थः - विवेकी | योगिनः प्रत्यक्षम् - योगिप्रत्यक्षम् ।

योगानुशासनम् (for easy understanding of the following concepts refer to **6th अध्याय of विष्णुपुराणम्**) ---

यमनियमासनप्राणायामप्रत्याहारधारणाध्यानसमाधयो’ष्टावङ्गानि (2-29)

देशबन्धः चित्तस्य धारणा (3-1) -- having a fixed relation through ज्ञानम् in a point - नाभिचक्रे / ज्योतिषि / नासिकाग्रे or in any outside thing - is called धारणा ।

तत्र प्रत्ययैकतानता ध्यानम् (3-2) -- concentrating (एकाग्रता) with प्रत्यय - like a stream without distraction by any other प्रत्यय (ज्ञानम्) - on the fixed point is ध्यानम् ।

तदेव अर्थनिर्भासं स्वरूपशून्यमिव समाधिः (3-3) -- the ध्यानम् itself - looks like / becomes ध्येय and as if without a form of ज्ञानम्
then it is called समाधि ।

त्रयकेकत्र संयमः (3-4) -- when these three , धारणा -ध्यान-समाधयः , are applied on / in a single point / subject - the trio is called
संयम ।

तज्जयात् प्रज्ञालोकः (3-5) -- By achieving संयम - getting a firm footing - the **समाधिप्रज्ञा will get वैशारद्यम् , i e the capacity to perceive things that are minute / obstructed / far away etc.**

Panini could see the usages of 1130 branches of वेद and those of different places (प्राचाम् , उदीचाम् -- आन्ध्र etc).

In some places there will be daytime for six months and darkness for the same period - said आर्यभटः।

We may say - having संयम is called योगिप्रत्यक्षम् ।

Now some benefits of संयम ---

1.How to know past and future ? -----

परिणामत्रयसंयमात् अतीतानागतज्ञानम् (3-16) -- **धर्म-लक्षणा-वस्था-परिणामाः** - are three परिणाम-s -- by having संयम in these परिणाम-s
a **योगी can have the ज्ञानम् related to अतीत (past) and अनागत (future)** .

प्रवृत्त्यालोकन्यासात् सूक्ष्मव्यवहितविप्रकृष्टज्ञानम् (3-25) -- **ज्योतिष्मती** - is a kind of मानसिकशक्ति -- through that a योगी can perceive **things that are minute / obstructed / far away** .

Under **वर्तमाने लट् (पा सू 3-2-123)** - Patanjali took up the point -- there is no वर्तमानकाल as such - so this पाणिनिसूत्रम् is untenable? Let us ask a crow - have you flown - it is past tense - not yet flown , then it is future tense - so there is no present tense at all ?
Then Patanjali used the term - **त्रिभावाः** -- those who know all the three -- भूतभविष्यद्वर्तमानकालाः , i e योगिनः -- so **Panini could**
perceive वर्तमानकाल through योगिप्रत्यक्षम् । We cannot .

2.How to understand the languages of birds and animals ? हनूमान् was speaking to राम - सीता etc as well as with monkeys ----

शब्दार्थप्रत्ययानाम् इतरेतराध्यासात् सङ्करः तत्प्रविभागसंयमात् सर्वभूतरुतज्ञानम् (3-17) -- शब्द - अर्थ -ज्ञानम् - these three are in the form of an amalgam (सङ्करः - नीरक्षीरवत् सङ्करः - difficult to divide) - गौः इति शब्दः , गौः इति अर्थः , गौः इति ज्ञानम् - शब्द एव अर्थः - अर्थ एव ज्ञानम् - ज्ञानमेव शब्दः - A योगी , with प्रविभागसंयम in the above trio , can understand the languages of birds and animals .

3.How to compile / compute a **पञ्चाङ्गम् (Almanac) ----**

चन्द्रे ताराव्यूहज्ञानम् (3-27) -- By having संयम in चन्द्र , one can perceive the set up of stars (planets included)

ध्रुवे तद्गतिज्ञानम् (3-28) -- By having संयम in ध्रुव one can notice the movement of stars .

4. How to know the **body - health- धातु-s etc ?**

नाभिचक्रे कायव्यूहज्ञानम् (3-29) -- By having संयम in the navel one can understand the structure of the body .

5. How to kill hunger and thirst ?

कण्ठकूपे क्षुत्पिपासानिवृत्तिः (3-30) -- By having संयम in कण्ठकूप (below the throat) one can arrest hunger and thirst.

There are **अष्टसिद्धयः -- अणिमा , महिमा** etc..

हरि in वाक्यपदीयम् - ब्रह्मकाण्ड ---

आविर्भूतप्रकाशानां अनुपप्लुतचेतसाम् ।
अतीतानागतज्ञानं प्रत्यक्षान्न विशेष्यते ॥ 37

अतीन्द्रियान् असंवेद्यान् पश्यन्त्यार्षेण चक्षुषा ।
ये भावान् , वचनं तेषां नानुमानेन बाध्यते ॥ 38

In **पूर्वमीमांसा (प्रत्यक्षसूत्रम्) -- कुमारिलभट्ट** says योगिप्रत्यक्षम् is प्रत्यक्षम् only -- खण्डदेव in **भाट्टदीपिका** agrees with him - but in **भाट्ट्चिन्तामणि - वाञ्छेश्वरयज्वा** vehemently refutes this theory .

Just one point -- if anybody thinks that योगिप्रत्यक्षम् is not there then **let him do a matching work to पाणिनि (व्याकरणम्) / पतञ्जलि (योगानुशासनम्) / सुश्रुत (सुश्रुतसंहिता - taking a lab of his choice - preferably surgery - Plastic surgery etc.)**

धन्यो'स्मि